

Seder in the Seder 5783

Sunday April 2nd 2023

This shiur is kindly sponsored by Karen and Michael Rosenbloom, upon the yahrzeit of Karen's father, Julius Sand, Yehuda ben Meir ע"ה

Idea 1: Asking of our Father

1. Beis Aharon

Rav Ahron Ben Asher of Karlin (June 6, 1802 – June 23, 1872), known as Rabbi Aharon II of Karlin, was a famous rabbi of the Hasidim in northwestern Russia.

זאת. וענין הד' קושיות הוא סוד ד' כוסות.
ולסוד זה פורסין המצה האמצעית לשנים
שיהיו ארבע. ואמר כי יש ד' קושיות וארבעה
בנים ועוד ארבע ועוד ארבע והם כולם אחד.
ודיבר בזה הרבה והאריך במדרגות בן:

בפסח דשנת תר"ד בשעת הסדר אמר. אבי
זצוק"ל אמר כאן הבן שואל. פי'
שואל הוא ל' שאלה ובקשה. ר"ל כאן יכול
הבר ישראל לשאול ולבקש מאביו שבשמים
כל מה שצריך ולקבל חיות על כל הדברים
בלילה הזה. ולהשיג מה שלא עמל ויגע על

Idea 2: The In-Between Covers

2. Chayei Adam, Klal 130

שיניח (ד) בקערה (ה) ג' מצות ויכסה אותם במכסה כמו בשבת ויו"ט אך מה שנוהגין
לפרוך המצות ומניחין המטפחור. בין מצה למצה הוא מנהג (ו) בורות. ועליהם הזרוע
מימין. וביצה משמאל. מרור לברכה (ז) באמצע. תרוסת תחת הזרוע. כרפס תחת
הביצה. מרור לכריכה באמצע. וסדר זה אינו מעכב. ומי המלח יניח על השלחן ומי
המלח יעשה מבע"י ואם שבח יתן המים (ח) תחלה ואח"כ יתן לתוכו מלח:

R. Avraham Danzig (ben Yehiel Michael, 1748—1820; אברהם דנציג) was a rabbi, posek (legal decisor) and codifier, best known as the author of the works of Jewish law called Chayei Adam and Chochmat Adam. He is sometimes referred to as "the Chayei Adam".

3. Lechem Hapanim, Siman 134

לחם הפנים

(* כתב בספר חיי אדם וז"ל. אך מה שנוהגין לכרוך המצות ומניחין המטפחת בין מצה למצה הוא מנהג בורות עכ"ל. אבל חכם אחד הראני בספר קול יעקב שכתב כן שבין כל מצה ומצה יהיה הפסק במסה, ולא כמו בשבת. וכתב שם טעמא דמילתא :

R. Shlomo Ganzfried ; 1804 in Ungvár – 30 July 1886 in Ungvár) was an Orthodox rabbi and posek best known as the author of the work of Halakha (Jewish law), the Kitzur Shulchan Aruch

4. Chag Hamatzos – Halachos Uminhagim

בס' נוהג כצאן יוסף, ערב פסח אות י"ג: ויהיה מפה בין כל אחת ואחת כדי כשיבא לקחת אחת מהן לא יעבור על המצות עליונות דהא מחוייב לבצוע ולחצות האמצעית בעוד שהעליונה מונחת עליה.

5. Kol Yaakov

הגקרא בשם

קול יעקב

סדר השולחן וכוונתו כבר נת' נכוונת ע"ש אך עתה בע"ש לריך לזכר מיד אחר הטבילה לערוך השולחן והכרות מלא ונשמם * ויכין כיסות טובות ויקרות לקידוש עשום זה אלי ואנוהו ויכוון לכבוד המלכות הנק' כוס של זרחה שתיקונה עתה גליל פסח כמ"ש * ויקח קערה גדולה ויניח תסה יפה על הקערה ויניח עליה ג' מלות המבומנים הצ"ג . לא בלוחיות כי אחר שיבצר המלוח הוא כמותק לחותיות צ"ע * אלא באיזה סימן אחר ויניח אותה מלה שיש בה סימן ג' למטה וסימן צ' בצמ"ע וסימן א' למעלה וצ"ן כל מלה יהי הפסק במטה לא כמו בשבת כי בשבת כל הי"צ ככרות מלוח א' ורומזים לכוונה א' משא"כ עתה הג' מלות כל א' מלה בש"ע וכ"א רומז לכוונה תיחדת לכן לריך הפסק צ"ן כל א' וא' וגם יהיה מטה למעלה לכמות כולם * וצנר יונין הול'ו יניח המרוסת העשוין ען א"פיל צ"ארין נ"וסין ע"ינגצר ל"ארינד * וסימןך מרוסת אצ"ן ומרוסת ע"ץ * וצנר השמאל יניח הכרסע עם הקערי קטנה של חומץ לטיבול ותחמיו המרור ועל גבי המלוח הזרוע וצ"ל למעלה :

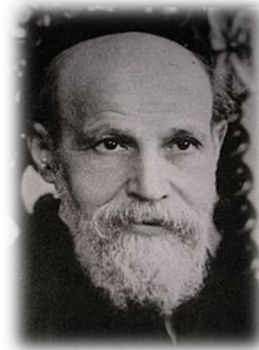
הן אלה קלות דרכיו של הרב הנקובל האלקי עוה"ק יעקב קאפיר איש ליפשיץ אשר ג' לה ונלפניו ההבניה את ונקרה הערה וסקל קיבושים כל זה לא אלים ליה נבניו נלפניו ונעללותו יעפון דשן לאורו הלכו . כל אצירי בשן נהל קדושים הולך קדושה אשור ודנין כהדשין קניץ ונלה חשני טובתה לאזכרתה לפני ה' תוניד והרים את הדשין ההקין על סדר הנועכרה רבולה כאר"ו ורינה פירושו ערך השלחן לפה הלפית בנעכרת נעורה הטעורה לאורו יסעו כל בית ישראל ואליו יבאו לשנוע דהרת אציריו צדך יזכה אשר הוא חפארי לעושיה חזו ונפעלו מונים דעים סתרו ישר דעת וצכושר . כאשר יראו הכל ללקט אורות ושושנת הענקיים בשערי גן העדן

6. Hagadah Kerem Hatzvi

הובא לבית הדפוס ע"י האנך מו"ה אברהם יהושע העשיל והודדהגרשוני ז"ל

page 1 / קול יעקב / תפילות סידור / תרי"ט / תלברג Printed from Otzar HaChochma website

יט) כתב הבאה"ט או"ח סימן תע"ז בסופו דנהגו לשבור חתיכה מאפיקומן ולנקוב אותה ותולין אותה, וכ"כ המג"א בסימן ת"ק סק"ז, והשע"ת כתב שם בשם שבו"י שלא שמע טעם לזה, וכתב בס' דברי ירמיה דאפ"ל הטעם כמ"ש במכילתא י"ח—ל"ד בפסוק משארותם צרורות בשמלותם, שירי מצה ומרור הוליכו עמהם שהיו מחבבים את המצות, או אינו אלא שירי פסחים, ת"ל ולא תותירו ממנו עד בוקר, ומ"ה שמניחים מפה בין מצה למצה, משום שכל מצה היא מצוה בפני עצמה, על העליונה מברך על אכילת מצה, ועל האמצעית מברך המוציא (לחמא עניא מה עני מברך על הפרוסה) ועל התחתונה כורך מצה ומרור ואוכל ביחד, וע"כ מפרישים זה מזה. מ"ה ששופכים מעט מן הכוס בעשר מכות עשר פעמים עיין בספר המועדים

Rabbi Tzvi Hirsch Ferber (Hebrew: צבי הירש פּרבר; 1879 – November 1966) was a Talmudic and Torah scholar, gifted orator, prolific author and tireless community builder. A man of outstanding knowledge and talent, he was an exemplar of old-world Lithuanian Torah scholarship and sagacity.

Idea 3: Experience not a Thought Experiment

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה. וְאֵלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ מִשְׁעָבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאִפְּלוּ בָלָנוּ הַכְּמִים בָּלָנוּ נְבוֹנִים בָּלָנוּ זְקֵנִים בָּלָנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְרַבֵּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח.

We were slaves to Pharaoh in the land of Egypt. And the Lord, our God, took us out from there with a strong hand and an outstretched forearm. And if the Holy One, blessed be He, had not taken our ancestors from Egypt, behold we and our children and our children's children would [all] be enslaved to Pharaoh in Egypt. And even if we were all sages, all discerning, all elders, all knowledgeable about the Torah, it would be a commandment upon us to tell the story of the exodus from Egypt. And anyone who adds [and spends extra time] in telling the story of the exodus from Egypt, behold he is praiseworthy.

7. Imrei Baruch Pesach, pages 117-118

מקום דבר שנחבר לו באמת הנה הוא אצלו בתורת ידיעה. ואם כן מקרא מלא דיבור הכתוב דעל ידי סיפור יציאת מצרים וידעתם כי אני ה', וממילא משמעות הכתוב דכל מה שמוסיף לספר נתוסף לו אמונה שלמה וכו', ובהו יובן על נכון כוונת בעל הגדה ואפילו כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו יודעים את התורה ונוכל להשיג את כל התורה ברוח בינתנו ומכל מקום מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וטעמא דמילתא משום דכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משוכח יותר מכל החכמים ונבונים ויודעים המשיגים הכל מצד תבונתם. כיון דהסיפור מסוגלת להשריש אצלו העבודה מצד האמונה, עכ"ל.

הרי דבעל הגדה אומר לנו שעיקר האמונה אינה באה מהשכל אלא ע"י ספור יצ"מ הרי נכנס בקרבנו אמונה בה' וזוהי ידיעה בלב באמונה בה' וכל שמשפר יותר הרי אמונה זו נכנסת יותר ויותר בלב האדם. והיינו הפסוק וידעתם (שמות י - ב) היא ידיעת הלב ולא ידיעת השכל. והיינו שאפילו כלנו חכמים וכלנו נבונים ויש כבר לנו ידיעת השכל עדיין צריכים אנו לספר עוד ועוד להשריש בקרבנו אמונת הלב.

ובישוב הדברים כתב בהגדה הלל נרצה לבאר על פי הפסוק (שמות י - ב) ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתני אשר שמתני בם וידעתם כי אני ה'. וז"ל (עמ' עו), והנה מצה נקרא (זוה"ק ח"ב קפג): מיכלא דמהימנותא, שהוא מסוגל להכניס אמונה שלימה בלבבות וכן מצות סיפור יציאת מצרים יש לה סגולה זו כמפורש בפסוק הנ"ל למען תספר באזני בנך ובן בנך ועל ידי זה וידעתם כי אני ה'. ולא כתיב והבינותם או ותשכילו כי אני ה', דענין הבנה או השכלה אינו אלא מצד השכל משא"כ ענין ידיעה דאפילו מי שאין לו שכל לחקור מכל

Rabbi Simon, the Colonel Jehiel R. Elyachar Professor of Talmud at the Yeshiva Program/Mazer School of Talmudic Studies, received his semikha (rabbinic ordination) from Yeshiva University's affiliated Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary (RIETS) in 1988.

Idea 5: In Defense of Simplicity

תָּם מָה הוּא אֹמֵר? מָה זֹאת? וְאָמַרְתָּ אֵלָיו "בְּחֹזֶק יָד הוֹצֵאתָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים."

What does the innocent [son] say? "What is this?" (Exodus 13:14) And you will say to him, "With the strength of [His] hand did the Lord take us out from Egypt, from the house of slaves' (Exodus 13:14)."

8. The Royal Table – Rabbi Norman Lamm Hagada

Science reigns supreme in our society. Knowledge is universally acknowledged as the key to a better job and more convenient society, as power in the world of international relations. Yet when the mind and its achievements are so stressed that all else is excluded, that a person is considered a machine whose loves and hates and fears and passions and aspirations are trivial — then we have outsmarted ourselves. Then humanity is in eclipse; and the individual becomes a freak child who has an abnormally large head and under-sized body and heart. Let us not forget that it was Solomon, the wisest of all men, the *hakham mi-kol ish*, who taught: "al tithakam yoter, do not be overwise!"

The *tam*, in his way of *temimut*, is not one whit less intellectually competent than the sophisticated *hakham*. Let us emphasize this again and again. The

tam, as the full Jew, is fully cognizant of the value of wisdom and possesses learning in abundance. But he insists upon integrating learning into the totality of a responsive, religious, reverent personality. The *tam* declares: "be not overwise." Religion, especially Judaism, cannot be grasped only by reading and debating, although that is necessary for any intelligent person; it must, in the final analysis, be tasted and tried. Instead of being a *hakham* and seeking proof of God's existence, we should be a *tam* — and offer proof, in ourselves and our daily conduct, of the existence of a *mentsh*, a human being, a Jew with a heart and a soul.

Norman Lamm was an American Modern Orthodox rabbi, scholar, academic administrator, author, and Jewish community leader. He was the Chancellor of Yeshiva University until he announced his retirement on July 1, 2013. Lamm served as the third President of Yeshiva University, the first to be born in the United States.

Idea 5: Leaning

9. Mishna, Pesachim 10:1

וְאָפְלוּ עֲנֵי שְׂבִי שִׁירָאֵל לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיָסֵב.

Even the poorest of Jews should not eat the meal on Passover night **until he reclines** on his left side, as free and wealthy people recline when they eat.

10. Shmos 13:18

וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת-הָעָם בְּדֶרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם-סוּף וְחַמְשִׁים עָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

So God led the people round about, by way of the wilderness at the Sea of Reeds. Now the Israelites went up armed out of the land of Egypt.

11. Shmos Rabba 20:18

דָּבָר אַחֵר, וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם, מִכָּאן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ אָפְלוּ עֲנֵי שְׂבִי שִׁירָאֵל לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיָסֵב, שְׂכָךְ עָשָׂה לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּסַּב אֱלֹקִים.

Another explanation. “So God led the people around...” (Exodus 13:18) From here our Rabbis said that even the poorest in Israel should not eat until he reclines (yasev), because this is what the Holy One did for them ‘So God led the people around (vayasev).’

12. Mesores HaRav Hagada - Rav Yosef Dov Soloveitchik

יח). דִּין הַמְדַרְשׁ אֵינוֹ רַק מִשְׁחַק מִיָּלִים. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִדְדוּ בַּמְדָּבָר לִפְנֵי שֶׁהִגִּיעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעַדִּיּוֹן שִׁמְחוּ עַל צִאתָם מִמִּצְרַיִם. הֵם הִבִּינוּ שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֲרוּכָה, אֲךָ בְּסוּפָה יִדְעוּ שִׁיגִיעוּ לְמַחֲזוֹ חִפְצָם, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּדוּמָה לִכְךָ, הָעֲנֵי מִיִּשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ בַּמְדָּבָר הִפְרִטִי שָׁלוֹ, כֹּל יוֹם הוּא מֵאֲבָק עֹבְרוֹ וְהוּא דוֹאֵג מִמֶּה

שְׁצוּפֵן לוֹ הַעֲתִיד. אֵף עַל פִּי כֵן, עָלִיו לְשִׁמּוֹחַ עַל גְּאוּלְתּוֹ מִמִּצְרַיִם, לְשִׁיר אֶת הַהֵלֶל, לְשִׁתּוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן וְלֶהֱסִב. גַּם הוּא צָרִיךְ לְהִבִּין שֶׁאֵף שְׁנִסִּיבוֹת הַחַיִּים מְזַעֲפוֹת אֵלָיו פְּנִים, הוּא חֵלֶק מִכֻּלֵּל יִשְׂרָאֵל, שִׁיעֵדוֹ הָאֲסִכְטוֹלוֹגִי וְדֹאֵי יִגִּיעַ לְשִׁאוֹ בְּגְאוּלָּה הַשְּׁלֵמָה.

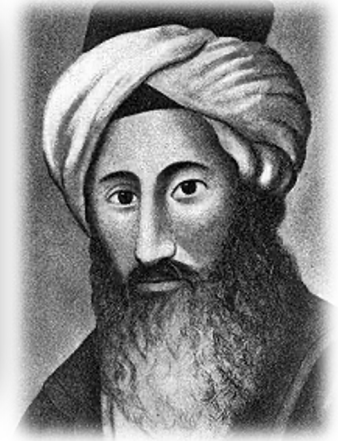
Idea 6: The Debts of Life – Dayeinu

13. Simchat Haregel – Chida

שמחת הרגל

מכה רבה. ולנו נהפכה מכה לרחמים. כמה מעלות טובות. ויש מי שפירש, למקום עלינו, כלומר דאנו חייבין על כל הטובות האלו כאומר כמה חובות יש עלינו, ולכך צריכים אנו להודות ולברך שמו יתברך. **אֵילָן הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וכו'.** אפשר לפרש במה שכתבתי לעיל דהמצרים

במה מעלות טובות למקום עלינו. אפשר לרמוז במ"ש המפרשים, דד' אלהים נהפכו לשמות היות מדת רחמים, וע"י זה יצאנו ממצרים. וזה רמז באומרו כמה מעלות טובות, כי תיבת כמה אותיות מכה, שם רמז כי מדת הדין אשר היתה עלינו חלה על המצרים. והנה, דינא גימטריא מכה, שהוכו

Haim Yosef David Azulai ben Yitzhak Zerachia (1724 – 1 March 1806) (Hebrew: חיים יוסף דוד אזולאי), commonly known as the Hida (the acronym of his name, חיד"א), was a Jerusalem born rabbinical scholar, a noted bibliophile, and a pioneer in the publication of Jewish religious writings.

14. Introduction to Shaarei Yashar

ובן אפשר להרגיש צענין המסופר בגמרא תענית דף כ"ו מעשה נורא, באיש קדוש נחום איש גם זו שע"י שפעם אחת לא מילא חובתו במנות דקה לפי הרגשתו, גזר על עצמו שיסומא עיניו ויתגדמו ידיו ויתקטעו רגליו, וכן נתקיימה גזירתו, והוא כפי הדרך הנהוג אלל השרים הגדולים שאם מרגיש צעצמו שלא מילא חובת משמרתו, הוא מגיש בקשה לפטרו ממשמרתו, כל זאת נהג צעצמו איש קדוש זה אחרי שידע צעצמו שכל כוחותיו אינם שלו והוא רק כגזבר על זה, לכן אם רק קרה לו משגה צשמירת תפקיד הגזברות שלו, גזר על כל אצרו להתפטר מעבודתו, וכן הוא צשפע טל שמים של קניי החכמה, שראוי לכל איש שחננו העליון יתברך איזה יתרון חכמה, להשריש צנפשו שורש עמוק, שקנין זה לא ניתן לו לעצמו, רק להיות כגזבר ע"ז לחלק למי שראוי לזה, ואם ישמור כראוי תפקיד זה ללמד למי שראוי ללמד אז יתעלה למשרה גדולה מזה, ויתעשר יותר ויהיה גזבר על אוצר גדול מזה. ואולי יש להסביר ענין זה מה שאמרו ומתלמידי יותר מכולם, שמלבד ענין הטבעי שצוה, הנה סגולת הצדקה ומעשר הרוחני מועיל לזה להתעלות ולהתגדל, כמו צסגולת מעשר כספים כנ"ל.

R. Shimon Yehuda Shkop (Hebrew: שמעון שקופ; 1860 – October 22, 1939) was a rosh yeshiva (dean) of the Yeshiva of Telshe and then of Yeshiva Shaar HaTorah of Grodno, and a Talmid Chacham (Talmudic scholar)